

A Kárpát-medencei Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat Intézetei:

Szabó T. Attila Nyelvi Intézet
(Románia: Kolozsvár–Sepsiszentgyörgy, 2001)

Gamma Nyelvi Iroda
(Szlovákia: Dunaszerdahely, 2001)

Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont
(Ukrajna: Beregszász, 2001)

Imre Samu Nyelvi Intézet
(Ausztria: Alsóőr; Szlovénia: Maribor 2007)

Verbi Nyelvi Kutatóműhely
(Szerbia: Szabadka, 2013)

Glotta Nyelvi Intézet
(Horvátország: Eszék 2014)



ISBN: 978-953-49769-1-3



9 789534 976913 >

AZ ANYANYELV MEGŐRZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A MAGYAR NYELVTERÜLET PEREMÉN

Az **anyanyelv**
megőrzésének
lehetőségei a magyar
nyelvterület peremén

Mogućnosti očuvanja
materinskog jezika na
periferiji mađarskog
govornog područja

Possibilities of preserving
the **mother tongue**
on the edge of the
Hungarian language area

AZ ANYANYELV MEGŐRZÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A MAGYAR
NYELVTERÜLET PEREMÉN

A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat fennállásának 15. évfordulója alkalmából
szervezett nemzetközi tudományos- és szakkonferencia tanulmánykötete

MOGUĆNOSTI OČUVANJA MATERINSKOG JEZIKA NA PERIFERIJJI
MAĐARSKOG GOVORNOG PODRUČJA

Zbornik radova znanstvene i stručne konferencije organizirane povodom 15 godina
rada Jezikoslovne istraživačke mreže Termini

POSSIBILITIES OF PRESERVING THE MOTHER TOUNGE ON THE
EDGE OF THE HUNGARIAN LANGUAGE AREA

Proceedings of the international scientific and professional conference organized on the
occasion of the 15th anniversary of the Termini Hungarian Language Research Network

AZ ANYANYELV MEGŐRZÉSÉNEK
LEHETŐSÉGEI A MAGYAR
NYELVTERÜLET PEREMÉN

MOGUĆNOSTI OČUVANJA
MATERINSKOG JEZIKA NA
PERIFERIJI MAĐARSKOG
GOVORNOG PODRUČJA

POSSIBILITIES OF PRESERVING
THE MOTHER TOUNGE ON THE
EDGE OF THE HUNGARIAN
LANGUAGE AREA

Szerkesztette / Uredile / Edited by:

ANA LEHOCKI-SAMARDŽIĆ

SZOTÁK SZILVIA



INSTITUT ZA JEZIK
GLOTTA
NYELVI INTÉZET

Glotta Nyelvi Intézet / Institut za jezik Glotta / Glotta Language Institute
Osijek, 2023

A kiadást támogatta Eszék Város Magyar Kisebbségi Tanácsa.

Izdavanje je finansijski omogućilo Vijeće mađarske nacionalne manjine grada Osijeka.

The publication was financially supported by the Hungarian Minority Council of Osijek.

Recenzensek / Recenzenti / Reviewers:

Prof. dr. sc. Kolláth Anna (Maribori Egyetem, Maribor, Szlovénia)

Prof. dr. sc. Medve Zoltán (Eszéki Bölcsészettudományi Kar, Horvátország)

Izv. prof. dr. sc. Vukov Raffai Éva (Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, Szerbia)

Dr. Seresi Márta (ELTE Fordító- és Tolmácsképző Tanszék, Budapest)

Nyelvi lektorok / Jezični lektori / Language reviewers:

Prof. dr. sc. Medve Zoltán (mađarski / magyar / Hungarian)

Doc. dr. sc. Bockovac Tímea (mađarski / magyar / Hungarian)

Dr. Walkó Ádám (mađarski / magyar / Hungarian)

Izv. prof. dr. sc. Ana Mikić Čolić (hrvatski / horvát / Croatian)

Katarina Deriš (engleski / angol / English)

Nagy Levente Péter (engleski / angol / English)

Korrektúra / Korektura / Proofreading:

A szerzők / Autori / Authors

Műszaki szerkesztő / Grafička obrada / Technical editor:

StudioHS internet d.o.o. Osijek

Nyomdai kivitelezés / Tisak / Printed by/: StudioHS internet d.o.o. Osijek

Borítóterv / Naslovnica / Cover design: StudioHS internet d.o.o. Osijek

A kiadásért felel Lehocki-Samardžić Anna, a Glotta Nyelvi Intézet elnöke / Za izdavača:

Ana Lehocki-Samardžić, predsjednica Instituta za jezik Glotta / Responsible for publication

Ana Lehocki-Samardžić, president of the Glotta Language Institute

ISBN: 978-953-49769-1-3

A CIP bejegyzés elérhető a 150816059 szám alatt az Eszéki Városi és Egyetemi Könyvtár elektronikus katalógusában. / CIP zapis dostupan je u računalnom katalogu Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek pod brojem 150816059 / The CIP code is available in the computer catalog of the City and University Library in Osijek under the number 150816059.

© Szerzők és szerkesztők / Autori i urednici / Authors and editors, 2023

© Glotta Nyelvi Intézet / Institut za jezik Glotta / Glotta Language Institute

TARTALOM / SADRŽAJ / CONTENTS

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ / UVODNE RIJEČI UREDNICA / INTRODUCTION BY EDITORS:

A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat a magyar nyelvterület peremén	7
PÉNTÉK JÁNOS: A Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat munkája és küldetése	9
KOCSIS KÁROLY: A magyar nyelvterület változása Horvátország mai területének keleti részén, az elmúlt fél évezredben.....	18
TOLCSVAI NAGY GÁBOR: On the research of Hungarian minority bilingualism, focusing on the relationship between linguistics and language pedagogy	44
CSERNICSKÓ ISTVÁN: Nyelvi (emberi) jogok és jogsértések a Szovjetunióhoz tartozó Kárpátalján (1944–1991).....	52
LANSTYÁK ISTVÁN: A nyelvi problémák kezelése mint nyelvalkító tevékenység.....	63
SZOTÁK SZILVIA: Diaspora Research – On the Margins of Sociolinguistic Research among the Hungarian Diaspora in Austria	78
LEHOCKI-SAMARDŽIĆ ANA: A magyar nyelv Eszék város nyelvi tájképében	88
KARMACSI ZOLTÁN–MÁRKU ANITA–CSURMAN-PUSKÁS ANIKÓ: A Termini online magyar-magyar szótár célszerűsége a magyar mint idegen nyelv oktatásának folyamatában (Kárpátalján).....	121
HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA–TÓTH-OROSZ ENIKŐ–MÁTÉ RÉKA: Nyelvi tájkép Kárpátalján: az elmúlt 20 év	136
BOCKOVAC TÍMEA: A turisztikai szövegtípusok fordítási nehézségeiről.....	157
MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ: Szerb közvetítésű francia szavak a vajdasági magyarban.....	168
ĐELATOVIĆ SONJA: A horvátországi magyarság által használt lexémák egy magyar fordításban	183
ABSZTRAKTOK / SAŽETCI / SUMMARIES.....	195
A KÖTET SZERZŐI / AUTORI ČLANAKA / AUTHORS OF THE BOOK.....	221
TÁRGY- ÉS NÉVMUTATÓ / KAZALO IMENA I POJMOVA / INDEX.....	225

Nyelvi (emberi) jogok és jogsértések a Szovjetunióhoz tartozó Kárpátalján (1944–1991)

CSEERNICSKÓ ISTVÁN
csernicsko.istvan@kmf.org.ua

1. Bevezetés

Sok szó esett az utóbbi néhány évben arról, hogyan szűkíti Ukrajna a kisebbségek nyelvi jogait (Csernicskó 2022, Fedinec–Csernicskó 2020, 2021). Az ide vonatkozó elemzések egy része arra a következtetésre jutott, hogy a független Ukrajna 2017 után olyan nyelvi jogi szabályozási rendszert vezet be fokozatosan, amely a még Szovjetunió fennállása idején fennálló állapotokhoz képest is visszalépésként értelmezhető (Csernicskó et al. 2020, Csernicskó–Tóth 2021). Kétségtől, a Szovjetunió, különösen fennállásának utolsó két évtizedében, alapvető jogként biztosított néhány olyan nyelvi jogot, amelyeket az 1991-ben a kommunizmust építő birodalomból kivált ukrán állam fokozatosan von vissza. Az alábbiakban azt mutatjuk be röviden, hogy milyen nyelvi jogokkal rendelkeztek a Szovjetunióban, pontosabban az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaságban élő magyarok, illetve azt, hogy milyen nyelvi jogsérelmek érték ezt a közösséget az 1945 és 1991 közötti időszakban, vagyis akkor, amikor Kárpátalja is a világméretű birodalom kötelékébe tartozott.

2. Nyelvi jogok a Szovjet-Ukrajnához tartozó Kárpátalján

Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata¹ 1948 óta összefoglalja azokat az általános emberi jogokat, amelyek minden embert (nemtől, kortól, vallástól, anyanyelvtől, bőrszíntől vagy vagyoni helyzetétől függetlenül) megilletnek (Davies–Dubinsky 2018). Ez a rendkívül fontos dokumentum azonban gyakorlatilag semmit sem mond arról, milyen jogok kapcsolódnak a nyelvhasználathoz, így az nem derül ki belőle, mik is azok az általános nyelvi (emberi) jogok (Skutnabb-Kangas 2012).

A nyelvi emberi jogok olyan egyéni és kollektív jogok, amelyek a nyelvek használatára vonatkoznak, és amelyekkel elvileg minden ember rendelkezik (Skutnabb-Kangas–Phillipson szerk. 1994, 2022, Kontra et al. 1999). Azonban azt is figyelembe kell vennünk, hogy bár a nyelv és az emberi jogok közötti kapcsolat nyilvánvalónak tűnik, ez a szemlélet mégis ellentmondásos, és élénk tudományos és közpolitikai vitákat vált ki a jogászok, politológusok és nyelvészek körében egyaránt (Davies–Dubinsky 2018: 167).

¹ Universal Declaration of Human Rights. <https://www.coe.int/en/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version>

A ma Kárpátaljaként ismert régió az első világháborút lezáró békedöntésekig Magyarország része volt. 1919-től húsz évig Csehszlovákiához tartozott. 1939-ben rövid időre visszakerült Magyarországhoz, a második világháború után pedig a Szovjetunió részét képező Ukrajnához került (Brenzovics szerk. 2021, Fedinec 2022).

A szovjet nyelvpolitika egyik jellemző sajátossága volt, hogy hivatalosan (de jure) a Szovjetunióknak nem volt államnyelve vagy hivatalos nyelve, elvileg minden nemzetiség és nyelv egyenjogú volt. Az 1977. évi szovjet alkotmány 36. cikkelyében ez állt:

„A Szovjetunió különböző rasszhoz és nemzetiségekhez tartozó polgárai egyenlő jogokkal rendelkeznek. E jogok gyakorlását a Szovjetunió valamennyi nemzetének és nemzetiségének sokoldalú fejlesztésének és közeledésének politikája, a polgároknak a szovjet hazafiság és a szocialista internacionalizmus szellemében történő oktatása, az anyanyelv és a Szovjetunió más népei nyelveinek használatára való lehetőség biztosítja.”²

Külön nyelvtörvénye sem volt a Szovjetunióknak. Ám a tagköztársaságokban olyan feltételeket teremtett a központi hatalom, melyek következtében az orosz nyelv politikai, gazdasági, ideológiai és nem utolsósorban hadászati okokból kivételezett helyzetet élvezett (Motyl 1987, Solchanyk 1985: 57–105, Cserniczkó 2013: 193–233). Az oroszosítás azonban nem járt az orosz nyelv teljes körű használatával (Brubaker 1996: 37, Cserniczkó 1998, 2019: 58–112, Pavlenko 2011).

Például az 1977. évi szovjet alkotmány 45. cikke lehetővé tette az anyanyelven folyó oktatást,³ és ezt a jogot a szövetségi szintű törvények éppúgy megerősítették, mint az egyes szövetségi tagköztársaságok vonatkozó jogszabályai (Cserniczkó–Tóth 2018). Tankönyvek, kézikönyvek, szépirodalmi művek, újságok, folyóiratok jelentek meg a kisebbségi nyelveken, regionális televízió- és rádióadásokat sugároztak számos kisebbségi nyelven. A szövetségi alaptörvény 116. cikkelye szerint a Szovjetunió törvényeit, a szovjet legfelsőbb tanács (parlament) határozatait, rendeleteit, egyéb dokumentumait mindegyik szövetségi köztársaság nyelvén közzé kellett tenni. A 159. cikkely azt írta elő, hogy a bírósági eljárások a szövetségi köztársaságok nyelvén, valamint az autonóm köztársaságok, az autonóm megyék, az autonóm körzetek nyelvén, vagy pedig az adott térség többségi lakosságának nyelvén folytathatók le. A bírósági eljárás nyelvét nem ismerők számára az alkotmány idézett cikkelye tolmács igénybevételét tette lehetővé.⁴

Ám mindez a lenini nemzetiségi politika felszíni rétege volt: egyrészt a szovjet demokráciát hivatott szimbolizálni, másrészt a kommunista pártpropaganda céljait szolgálta. Az orosz nyelv vezető szerepe annak ellenére sem kérdőjeleződhetett meg, hogy ezt sem az alkotmány, sem más törvény nem kodifikálta (Cserniczkó 1998, 2013).

2 Конституция СССР. <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm>

3 Az anyanyelvi oktatás jogára vonatkozó passzust megismétli az Ukrán SZSZK Alkotmányának 43. cikkelye is. Конституция УССР. <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1978.html>

4 Конституция СССР. <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm>

Kezdetben az orosz nyelv vezető szerepét a Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) kongresszusain, a párt vezető testületeinek ülésein fogalmazták meg. Később azonban, amikor kihirdetésre került a népek és nemzetek egy új kategóriában, a szovjet népben való egyesülésének gondolata, az orosz nyelv „a nemzetek közötti érintkezés nyelve”⁵ lett. 1961. október 17–31. között került sor a SZKP XXII. kongresszusára, melyen az új pártprogram megfogalmazta a „nemzetek összeolvadása” egységesítő politikáját, ami új lendületet adott az oroszosításnak. A kongresszuson tartott beszédében Nyikita Hruscsov, az SZKP főtitkára első ízben jelentette be, hogy a kommunizmus építésének folyamatában minden szovjet nemzet és nemzetiség egy új történelmi kategóriában egyesült, létrehozva a szovjet népet. Ezt a politikát egészen a Szovjetunió széthullásáig következetesen folytatta a kommunista párt (Grenoble 2003). Mihail Gorbacsov, a glasznoszty és peresztrojka ideológiáját meghirdető utolsó szovjet kommunista pártfőtitkár az SZKP XXVII. kongresszusán még szintén úgy fogalmazott, hogy a szovjet nép minőségileg új társadalmi és internacionális egységként jelenik meg, melyet közös gazdasági érdekek, ideológia és politikai célok kötnek össze.

A szovjet identitás azonban – szemben például a jugoszláv vagy a csehszlovák identitással – nem volt választható, bejegyezhető nemzetiség. A szovjet identitás szupranacionális kategória volt, amely alatt helye volt az etnikai identitásoknak is a deklaráltan soknemzetiségű Szovjetunióon belül (Wojnowski 2015). Persze a szovjet népek egyenrangúsága csupán mítosz volt, létezett az egyes nemzetiségek és népek implicit rangsora (Yekelchik 2015), ahol az ukránok – a birodalmat alkotó egyik szláv népként – előkelő helyen álltak az oroszok uralta, erősen xenofób szovjet pártelit szemében a szovjet népek nem hivatalos, rejtett hierarchikus rendjében (Rjabcsuk 2015: 94–95, Wojnowski 2015: 5–6).

A központi ideológia alapján „a kommunizmus építésének folyamatában minden szovjet nemzet és nemzetiség egy új történelmi kategóriában egyesült, létrehozva a szovjet népet, melynek legfőbb érintkezési eszköze az orosz nyelv” (Iszajev 1982: 162). A nyelvek alkotmányosan szavatolt egyenlősége a gyakorlatban azt jelentette, hogy minden nép és nemzetiség számára szavatolt volt a jog az anyanyelv használatára a magánéletben. „A nyelvek egyenlősége nem abban áll, hogy mechanikusan azonos funkcionális kötelezettségekkel terheljük őket” – fejtette ki véleményét Hanazarov (1982: 111–112) szovjet kutató, aki szerint „A nyelvek egyenlősége nem más, mint minden nemzeti nyelv számára biztosítani az egyenlő jogi feltételeket a szabad fejlődéshez”.

A nyelvek egyenlőségét tehát úgy értelmezték a Szovjetunióban, hogy az orosz nyelv első volt az elvileg egyenlő többi nyelv között, és kivételes helyzetet élvezett. A központi magyarázat szerint az orosz nyelvet az egyenlő nyelvek összességéből a szocializmus építésének és megszilárdításának folyamatában a népek önkéntes kezdeményezése folytán a nemzetek közötti érintkezés eszközüül választották. Ebben a sajátos nyelvi egyenjogúságban a nemzetiségi nyelvek szerepe elsősorban arra korlátozódott, hogy minden nemzetiséghez eljuttathatók legyenek a központi párthatározatok, közlemények, a szovjet ideológia érvei (Grenoble 2003: 45).

5 Oroszul: язык межнационального общения.

Szovjet kutatók a nemzetiségi–orosz kétnyelvűség jelenségeit úgy értékelték, hogy az orosz nyelv hatása a szovjet népek nyelveire természetes, szükségszerű és kívánatos; üdvözölték több kis nyelv szinte teljes eltűnését, beszélőinek nyelvcserejét, orosz anyanyelvűvé válását, az úgynevezett „természetes asszimilációt” (Deserijev 1966: 362).

3. A kárpátaljai magyarok nyelvi (emberi) jogainak megsértése a Szovjetunió fennállása idején

A kárpátaljai magyarok nyelvi jogaival szembeni jogsértések már akkor megkezdődtek, amikor még véget sem ért a második világháború, és a régió hivatalosan még nem is volt a Szovjetunió része.

A 18 és 55 év közötti magyar nemzetiségű férfiak szovjet lágerekbe deportálása – az úgynevezett „málenkij robot” (Dupka–Korszun 1997) – nyilvánvalóan nem a nyelvi jogokat sértette elsősorban, hanem az általános emberi jogokat. A veszélyhelyzetben az elhurcolástól tartó magyar férfiak egy része nem magyar, hanem ukrán vagy szlovák nemzetiségűnek vallotta magát (Molnár 2021: 508), és így sokan menekültek meg a haláltól vagy a több éves kényszermunkától, a GULAG-tól. Csepe község magyar lakosai 1944-ben elhittették a hatóságokkal, hogy a faluban nem élnek magyarok, ezért innen senkit sem vittek el a szovjetek a lágerekbe. Ám annak ellenére, hogy a Szovjetunióhoz került Kárpátalján a második világháború befejezése után a legtöbb településen szinte azonnal elindult a magyar nyelvű oktatás az általános iskolákban, Csepében a történetek után veszélyes lett volna magyar iskolát követelni, így aztán az 1980-as évek végéig nem is volt magyar nyelvű oktatás a településen. A szovjet birodalom végnapjaiban, 1989-ben azonban konfliktus alakult ki az idősek és a fiatalok között a faluban, mert a fiatalabb nemzedék tagjai számon kérték az idősebbeken azt, hogy miért nincs évtizedek óta magyar tannyelvű iskola a községben. A regionális magyar nyelvű sajtó arról számolt be, hogy a fiatalok azt vetették az öregek szemére, hogy amikor a szovjet hadseregben szolgáltak, csak úgy tudtak levelet írni haza a szeretteiknek, hogy az orosz nyelv cirill ábécéjének betűivel írtak magyarul, fonetikusán, hiszen nem járhattak magyar iskolába, és így nem tanulhattak meg olvasni és írni a saját anyanyelvükön. A fiatalok azt is az öregek szemére vetették, hogy sokan nem tartják őket magyarnak, mert nem járhattak magyar tannyelvű iskolába (Milován 2008).

A csepei fiatalok esete nem egyedi. Kárpátaljai magyarok ezreinek sérült a szabad identitásválasztáshoz fűződő joga 1944 őszén, amikor választaniuk kellett, hogy vagy magyarnak vallják magukat, és elhurcolják őket, vagy pedig megtagadják nemzeti identitásukat, de életben maradhatnak. A második világháború után tucatnyi magyarok lakta faluban szűnt meg a magyar nyelvű oktatás, és több százan kényszerültek arra, hogy az anyanyelvüktől eltérő nyelven tanuljanak, anélkül, hogy akárcsak tantárgyként tanulhassák közösségük nyelvét (Szamborovszkyné Nagy 2021). Nemzetközi szakértők meggyőzően érvelnek amellet, hogy ha valakit a többségi nyelven folyó oktatásra kényszerítenek, akkor sérülnek a nyelvi emberi jogai (Skutnabb–Kangas–Dunbar 2010: 90).

Alighogy 1944 őszén a front áthaladt Kárpátalján, a régióban berendezkedő szovjet hatóságok azonnal nekiláttak a településnevek megváltoztatásának (Beregszászi 1996, Dobos 2021). Az Ukrán SZSZK Legfelsőbb Tanácsa 1946. június 25-én kiadott rendelete például közel száz kárpátaljai falu és város nevét változtatta meg, melyek körülbelül fele magyarok lakta település volt.⁶

Azonnal sor került a tradicionális magyar személynévek oroszosítására is. A hivatalos okmányokba rendszerint nem a hagyományos magyar nevek (például *Ilona, Erzsébet, János, Sándor* stb.) kerültek bejegyzésre, hanem azok orosz megfelelői (*Елена, Елизавета, Иван, Александр*). Megváltoztatták a nem szláv nyelvekben szokásos névhasználati és megszólítási formákat is. A magyar nyelvben nem tradicionális a három elemű nevek használata. Az orosz nyelvben azonban a nevek három eleműek: a családnévből, az utónévből és az apa utónevéből képzett úgynevezett „отчество”-ből, az apai névből állnak. Miután 1947-ben a kárpátaljaiak szovjet személyi igazolványt kaptak, a helyi kisebbségiek nevét is ilyen három elemű névformával jegyezték be. Így aztán *Szabó Pálból* (akinek apja *Péter*) és *Kovács Katalinból* (akinek édesapja *István*) *Сабов Павел Петрович*, illetve *Ковач Катерина Степановна* lett. A hatóságok ezeknek a névváltozatoknak a használatát követelték meg a kisebbségiektől a nyilvános szóbeli érintkezésben is. A helyi nem szláv (magyar, román, német, cigány és szlovák) nyelvekben ismeretlen névformával *Иван Александрович*-ként és *Елизавета Павловна*-ként kellett megszólítani a hivatalnokokat, pedagógusokat, a pártszervezetek vezetőit nemcsak az orosz, hanem az anyanyelvi beszélgetések során is, vagyis a nyilvánosság előtt zajló formális beszélgetésekben magyarul is *Iván Alekszandrovics* és *Jelizaveta Pavlovna* lett *János*-ból és *Erzsébet*-ből (Beregszászi–Cserniczkó 2011, Cserniczkó 1997).

Az új anyakönyvezési és névhasználati szabályozás következtében a kárpátaljai magyar nők a házasságkötés után többé már nem vehették fel azt a névformát, ami a magyar nyelvben a férjhez asszonyok leggyakoribb hagyományos névváltozata volt. Magyarországon a házasságkötés során a feleség hagyományosan felveheti a férje teljes nevét a házasságra utaló, a férj keresztnévéhez csatolt, a családi állapotot jelző *-né* utótaggal kiegészítve. Vagyis ha *Nagy Éva* férjhez ment *Kovács Sándor*-hoz, akkor a házasságkötés után a *Kovács Sándorné* nevet használhatja. Ezt a hagyományos névhasználati formát azonban a szovjet hatóságok már nem anyakönyvezték. Helyette a kárpátaljai magyar asszonyok felvehették a férj családnévét az utónevük mellé. Eszerint ha *Nagy Éva* férjhez ment *Kovács Sándor*-hoz, akkor a házasságkötés után a *Kovács Éva* nevet kapta (Máté–Cserniczkó 2020). Nemzetközi szakértők szerint a településnevek és a személynévek kötelező és erőszakos megváltoztatása a nyelvi emberi jogok megsértése (Jernudd 1994).

A Szovjetunió ideológiai okokból a magyar helyesírás szabályozásába is beleavatkozott, annak ellenére, hogy elvileg *A magyar helyesírás szabályai* országhatároktól függetlenül egyformán érvényesek valamennyi magyarul író számára. Rövid ideig azonban némi eltérés

6 Указ Президії Верховної Ради УРСР від 25.6.1946 «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування назв населених пунктів Закарпатської області». Відомості Верховної Ради УРСР 1947, № 7–8, pp. 62–64.

volt a magyarországi és a kárpátaljai magyar helyesírás között. 1954-ben jelent meg *A magyar helyesírás szabályai*-nak 10. kiadása. Ennek ellenére egy 1956-os tanügyi értekezleten Ungváron elhangzott, hogy a kárpátaljai magyarok körében még mindig az 1922. évi helyesírási szabályzatot használják (Fedinec 1999: 64).

A magyar helyesírás szabályai 11. kiadása 1984-ben lépett érvénybe. A bevezetett újítások egyike arról rendelkezett, hogy a *nagy októberi szocialista forradalom* (1917) és a *nagy honvédő háború* (1941–1945) nem írandó többé nagy kezdőbetűvel. A módosítás háttérében természetesen az ekkorra már enyhülő politikai nyomás állt. A változást az indokolta, hogy a magyar helyesírási hagyomány szerint a történelmi események megnevezését nem írják nagy kezdőbetűvel. A két említett esemény helyesírása ideológiai alapon mindaddig kivételnek számított. Kárpátalján azonban még egy ideig kivétel is maradt. A kommunista párt kárpátaljai megyei bizottsága ugyanis nem engedhette, hogy a helyi magyar sajtó áttérjen az új helyesírási szabályzat használatára a fent említett történelmi események nevének esetében. Összeült egy bizottság az Ungvári Állami Egyetem Magyar Filológiai Tanszéke, a kárpátaljai magyar lapok szerkesztősegei és a kommunista párt területi bizottsága képviselőiből, amely úgy döntött, hogy Kárpátalján a *nagy októberi szocialista forradalom*⁷ és a *nagy honvédő háború*⁸ nagy kezdőbetűt érdemlő, kiemelkedő jelentőségű történelmi esemény volt és marad. A magyarországi és a helyi helyesírási normák között fennálló apró különbség azonban hamarosan, külön bizottsági határozat nélkül észrevétlenül eltűnt, és helyreállt az egység. Ennek oka, hogy az 1980-as évek végén a kommunista párt hatalma Kárpátalján is csökkent (Balla 1993: 39).

A szovjet politika a kárpátaljai magyarok kézírását is távolítani akarta a magyarországi írásképtől. Azok a gyerekek, akik már a régió Szovjetunióhoz csatolása előtt megtanultak írni és olvasni, az álló írás zsinórirásnak nevezett változatát sajátították el.⁹ A szovjet oktatáspolitikában azonban a dőlt írást tette kötelezővé a magyar tannyelvű szovjet iskolákban is.¹⁰ Ez ahhoz vezetett, hogy a korábban már írni megtanult gyerekek, „Mivel begyakorolták az előbbit, nehezen sajátítják el az utóbbit. Így a betűk se nem dültek, se nem állók” (levéltári forrás alapján idézi Fedinec 1999: 73.). S mivel Magyarországon továbbra is az álló írást oktatták az első osztályosoknak, Kárpátalján pedig a dőlt írást, a más-más államban élő magyarok különböző kézírást sajátítottak el az iskolában.

7 Oroszul: Великая Октябрьская социалистическая революция. A „*Nagy Októberi Szocialista Forradalom*” 1917. november 7-én (az Oroszországban akkor még használatban lévő júlián naptár szerint október 25-én) zajlott az akkori orosz fővárosban, Petrográdban, melynek során a bolsevikok magukhoz ragadták a hatalmat. A dátum a szovjet birodalom és a kommunista hatalom egyik fontos szimbóluma volt. November 7-én, a forradalom évfordulóján ünnepi felvonulást szerveztek az egész ország területén.

8 Oroszul: Великая Отечественная война. A szovjet történetírásban „*Nagy Honvédő Háború*” néven emlegetik a második világháborúnak az 1941. június 22-ével kezdődő, 1945. május 9-én véget érő szakaszát. A kezdő dátumot az indokolja, hogy 1941. június 22-én támadta meg a náci Németország a Szovjetuniót. A Szovjetunióban nem a második világháborút, hanem a *nagy honvédő háború*-t állították a történelmi emlékezet középpontjába.

9 A zsinórirás álló, kerek, folyamatosan egymásba kapcsolt betűkkel való írásmód.

10 A *dőlt írás* enyhén jobbra dőlő, dinamikus vonalvezetésű kézírás típus.

A magyarországi és Kárpátalján használt magyar helyesírás és kézírás közötti eltérések növelésének célja az államhatár két oldalán élő magyarok közötti különbségek és távolság növelése, az asszimiláció megkönnyítése volt. Ez a különbség az iskola első osztályában magyarul írni tanuló magyarországi és kárpátaljai gyermekek között – szovjet örökségként – ma is fennáll (Beregszászi–Kolozsvári-Nagy 2019: 159, 169).

A Szovjetunió szétesése előtti időszakban összesen 53 olyan közigazgatási egység (szovjet szocialista köztársaság, autonóm szovjet szocialista köztársaság, autonóm körzet) volt az ország területén, melyek elsődleges szervező elve az etnikum volt. Ilyen volt a 15 szovjet szövetségi köztársaság (союзные социалистические республики; orosz, ukrán, belarusz, észt, lett, litván, moldáv, kazah, grúz, örmény, üzbég, kirgiz, tadzsik, azerbajdzsán és türkmén) mellett például az Abház, a Baskír, a Burját, a Komi, a Mari, a Tatár stb. Autonóm Szovjet Szövetségi Köztársaság (Автономная Советская Социалистическая Республика, rövidítve: АССР). Emellett létezett az úgynevezett autonóm körzet (автономный округ, rövidítve: АО) fogalma is. Ilyen volt például a nyenyec, a komi-permi vagy a zsidó autonóm körzet. Az etnikai elven szerveződő adminisztratív egységekben a helyi többséget alkotó elit nyelve konkurált az orosz nyelvvel, az egyes köztársaságok kisebbségi nyelveinek pedig az orosz mellett a köztársaság névadó nemzetisége nyelvével is versengenie kellett (Wigglesworth-Baker 2018). Így volt ez az Ukrán SZSZK-hoz tartozó Kárpátalján is, ahol a magyar nyelv az orosz és az ukrán mögött a nyelvi hierarchia alsóbb fokára került.

Ezt bizonyítja, hogy a szovjet szövetségi tagköztársaságok névadó nemzetiségeinek nyelvei –az orosz mellett – megjelentek a nyilvános térben. Az alkotmány 169. cikkelye például előírta, hogy a „*Világ proletárjai, egyesüljetek!*” jelszó a szövetségi köztársaságok minden nyelvén szerepeljen a szovjet címerben.¹¹ A szovjet papírpénzekben is mind a 15 szövetségi köztársaság nyelvén olvasható volt a bankjegy névértéke (Cserniczkó–Beregszászi 2019).

Kárpátalján az ideológiai jelszavakat tartalmazó közterületi feliratokon, plakátokon, sőt a hivatalos okmányok (személyi igazolvány, iskolai bizonyítvány), dokumentumok, hivatali úrlapok stb. többségén az orosz nyelv mellett vagy alatt az ukrán nyelv is megjelent (Cserniczkó 2019: 58–112). A magyar nyelvű feliratok azonban nagyrészt hiányoztak a közterületekről. Nem jelent meg a magyar a személyi igazolványokban és más okmányokban, és nem szerepelhetett még a magyar tannyelvű iskolák által kiállított bizonyítványokon sem.

4. Összefoglalás

Az 1991-ben függetlenné vált Ukrajna a legutóbbi években számos olyan törvényt fogadott el, amelyek szűkítik a kisebbségi nyelvek használatára vonatkozó jogokat; olyan jogokat is visszavont Kijev az új törvényei révén, amelyekkel a kisebbségi közösségek, például a Kárpátalján élő magyarok, már az ország függetlenné válása előtt, a Szovjetunió fennállása idején is rendelkeztek.

¹¹ Конституция СССР. <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/cnst1977.htm>

Ezen új törvények egyike volt például a 2017-es oktatási törvény, melynek kapcsán kritikai véleményt fogalmazott meg az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése¹² és a Velencei Bizottság.¹³ Még súlyosabb kritikai megjegyzéseket adott ki a Velencei Bizottság a 2019-es államnyelvi törvényről.¹⁴ Ez utóbbi törvényről az ENSZ ukrajnai emberi jogi monitoring missziója megállapította, hogy a jogszabály „nem biztosítja a kellő egyértelműséget, és nem nyújt szilárd jogi garanciákat a kisebbségi nyelvek védelmére és használatára”.¹⁵

Elemzések azt is megállapították, hogy Ukrajna már a 2017-es oktatási törvény és a 2019-es államnyelvi törvény elfogadása előtt sem teljesítette teljes mértékben azokat a kötelezettségeit, amelyeket az olyan európai egyezmények ratifikálásával vállalt, mint a Keretegyezmény a nemzeti kisebbségek védelméről és a Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Karátja (Cserniczkó et al. 2020: 78–94, Cserniczkó–Márku 2020, Nagy 2021).

Ezen sorok írásakor Ukrajnában háború dúl, s még nem tudhatjuk, hogy az orosz–ukrán totális háború milyen hatással lesz az ukrán nyelvpolitikára, és milyen hatással lesz a kisebbségek nyelvi jogaira. Azt azonban jól tudjuk, hogy a biztonság és a nyelvpolitika között szoros összefüggés van (Charalambous et al. 2016: 2), s a jelentős politikai átrendeződések mindig maguk után vonják a nyelvpolitikai változásokat is (Wright 2012). Oroszország háborúja Ukrajna ellen pedig kétségkívül meghatározó világpolitika esemény.

12 Resolution 2189 (2017) of Parliamentary Assembly. The new Ukrainian law on education: a major impediment to the teaching of national minorities' mother tongues. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24218&lang=en>

13 European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission). Opinion on the Provisions of the Law on Education of 5 September 2017 which Concern the use of the State Language and Minority and other languages in education. Adopted by the Venice Commission at its 113th Plenary Session (8-9 December 2017). Strasbourg (Fr), Dec. 2017, 11. 25 p. Opinion no. 902/2017 CDL-AD (2017) 030. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)030-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)030-e)

14 European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission). Ukraine. Opinion on the Law on Supporting the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language. CDL-AD(2019)032. Opinion No. 960/2019. Strasbourg, 9 December 2019. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2019\)032-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2019)032-e)

15 Analytical Note on the Law „On ensuring the functioning of Ukrainian as the State language” 05/09/2019, p. 16. <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-07/2019.09.11%20-%20Analytical%20Note%20-%20Language%20Law%20ENG.pdf>

Irodalom

- Balla D. Károly 1993. *Kis(ebbségi) magyar skizofrénia*. Ungvár–Budapest: Galéria Kiadó.
- Beregszászi Anikó–Csernicskó István 2011. A kárpátaljai magyar személynévek átírásának és használatának kérdésköréről. *Magyar Nyelvőr* 135(4): 414–422.
- Beregszászi Anikó–Kolozsvári-Nagy Enikő 2019. Az olvasás és az írás tanítása a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolákban. *Magyar Nyelvőr* 143(2): 151–172.
- Beregszászi, Anikó 1996. Language Planning issues of Hungarian Place-names in Subcarpathia. *Acta Linguistica Hungarica* 43: 1–8.
- Brenzovics László (főszerk.) 2021. *Kárpátalja története: Örökség és kihívások*. Beregszász–Ungvár: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola–RIK-U Kft.
- Brubaker, Rogers 1996. *Nationalism Reframed: Nationhood and the National Question in the New Europe*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Charalambous, Constadina–Charalambous, Panayiota–Khan, Kamran, and Rampton, Ben 2016. *Security & language policy*. Urban Language & Literacies 194.
- Csernicskó István–Beregszászi Anikó 2019. Different states, same practices: visual construction of language policy on banknotes in the territory of present-day Transcarpathia. *Language Policy* 18(2): 269–293. <https://doi.org/10.1007/s10993-018-9485-3>
- Csernicskó István–Hires-László Kornélia–Karmacszi Zoltán–Márku Anita–Máté Réka–Tóth-Orosz Enikő 2020. *Tévút az ukrán nyelvpolitikában: Ukrajna törvénye „Az ukrán mint államnyelv működésének biztosításáról”* (elemző áttekintés). Törökbálint: Termini Egyesület.
- Csernicskó István–Márku Anita 2020. Minority language rights in Ukraine from the point of view of application of the European Charter for Regional or Minority Languages. *Alkalmazott Nyelvtudomány* XX(2): 1–18. DOI: <http://dx.doi.org/10.18460/ANY.2020.2.002>
- Csernicskó István–Tóth Mihály 2018. Az anyanyelvi oktatás joga. Közép-európai hagyományok és Kárpátalja példája. Ungvár: Autdor-Shark.
- Csernicskó István–Tóth Mihály 2021. *A kárpátaljai magyar közösség nemzetiségi és nyelvi jogai*. Nemzetpolitikai Kutatóintézet. Budapest.
- Csernicskó István 1997. „Imja oteszesztvo” (Az apai név használatáról a kárpátaljai magyarok körében) In: B. Gergely Piroska és Hajdú Mihály (szerk.) *A magyar névtani kutatások legújabb eredményei*. I. kötet. Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Intézete – Magyar Nyelvtudományi Társaság. 162–167.
- Csernicskó István 1998. *A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján)*. Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. Budapest.
- Csernicskó István 2013. *Államok, nyelvek, államnyelvek: Nyelvpolitika a mai Kárpátalja területén (1867–2010)*. Gondolat Kiadó. Budapest.
- Csernicskó István 2019. *Fények és árnyak Kárpátaljai nyelvi tájképéből*. Autdor-Shark. Ungvár.
- Csernicskó István 2022. *Az ukrainai többnyelvűség színe és fonákja*. Méry Ratio–Kisebbségekért Pro Minoritate Alapítvány. Budapest.
- Davies, William–Dubinsky, Stanley 2018. *Language Conflict and Language Rights: Ethnolinguistic Perspectives on Human Conflict*. Cambridge University Press. Cambridge. 161–183.

- Deserņev, Junusz (Дешериев Юнус) 1966. Закономерности развития и взаимодействия языков в советском обществе. Наука. Москва.
- Dobos Sándor 2021. Községnévváltozások és -rendezések a mai Kárpátalja területén (1898–2000). In: Brenzovics László (főszerk.) 2021. *Kárpátalja története: Örökség és kihívások*. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola–RIK-U Kft. Beregszász–Ungvár. 50–64.
- Dupka György–Korszun Alekszej 1997. *A „malenykij robot” dokumentumokban*. Intermix Kiadó. Ungvár–Budapest.
- Fedinec Csilla–Csernicskó István 2020. *Nyelvi kirkós Kárpátaljáról: Történelmi és politikai dimenziók (1867–2019)*. Társadalomtudományi Kutatóközpont–Gondolat Kiadó. Budapest.
- Fedinec Csilla–Csernicskó István 2021. Мова, політика, ексклюзиви в сучасній Україні. Аудитор-Шарк. Ужгород.
- Fedinec Csilla 2022. *Kárpátalja: örökség és társadalom*. Typotex Kiadó. Budapest.
- Fedinec, Csilla 1999. *Fejezetek a kárpátaljai magyar közoktatás történetéből (1938–1991)*. Nemzetközi Hungarológiai Központ. Budapest.
- Grenoble, Lenore A. 2003. *Language Policy in the Soviet Union*. New York–Boston–Dordrecht–London, Kluwer Academic Publishers. Moscow.
- Hanazarov, Kucskar (Ханазаров Кучкар) 1982. *Решение национально-языковой проблемы в СССР*. Издательство политической литературы. Москва.
- Iszajev, Magomet (Исаев Магомет) 1982. Социолінгвістическіе проблеміе языков народов СССР: Вопросы языкового планирования и языкового строительства. Высшая школа. Москва.
- Jernudd, Björn 1994. Personal names and human rights. In: Tove Skutnabb-Kangas – Rober Phillipson eds. *Linguistic human rights: Overcoming linguistic discrimination*. Mouton de Gruyter. Berlin–New York. 121–132.
- Kontra, Miklós–Phillipson, Robert–Skutnabb-Kangas, Tove–Várady Tibor eds. 1999. *Language: A Right and a Resource, Approaching Linguistic Human Rights*. Central European University Press. Budapest.
- Máté, Réka–Csernicskó, István 2020. The pluricentricity of Hungarian from a Transcarpathian point of view as demonstrated by family names. In: Muhr, Rudolf – Vančo, Ildikó–Kozmács, István–Huber, Máté eds. *Hungarian as a Pluricentric Language in Language and Literature*. Peter Lang. Bern. 55–69.
- Milován, Sándor. 2008. Globális tesztelés. *Kárpátalja*, 2008. február 8. <https://karpataljalap.net/2008/02/08/globalis-teszteles>
- Molnár D. Erzsébet 2021. A vidék szovjetizálása/szvjetesítése. In: Brenzovics László (főszerk.) 2021. *Kárpátalja története: Örökség és kihívások*. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola–RIK-U Kft. Beregszász–Ungvár. 501–512.
- Motyl, Alexander J. 1987. Will the Non-Russians Rebel? State, Ethnicity and Stability in the USSR. Cornell University Press. Ithaca–New York.
- Nagy, Noémi 2021. Language Rights of European Minorities in the Administration of Justice, Public Administration and Public Services. International Developments in 2019. *European Yearbook of Minority Issues* 18(1): 113–140. DOI: https://doi.org/10.1163/22116117_01801006

- Pavlenko, Aneta 2011. Language rights versus speakers' rights: on the applicability of Western language rights approaches in Eastern European contexts. *Language Policy* 10: 37–58. DOI: 10.1007/s10993-011-9194-7
- Rjabcsuk, Mikola 2015. *A két Ukrajna*. Örökség Kultúrpolitikai Intézet. Budapest.
- Skutnabb-Kangas, Tove–Dunbar, Robert 2010. *Indigenous Children's Education as Linguistic Genocide and a Crime Against Humanity? A Global View* (= Gáldu Čála, Journal of Indigenous Peoples Rights No.1/2010) NO 9520 Guovdageaidnu/Kautokeino.
- Skutnabb-Kangas, Tove – Phillipson, Robert eds. 1994. *Linguistic human rights: Overcoming linguistic discrimination*. Mouton de Gruyter. Berlin–New York.
- Skutnabb-Kangas, Tove–Phillipson, Robert eds. 2022. *The Handbook of Linguistic Human Rights*. Wiley – Blackwell. Oxford.
- Skutnabb-Kangas, Tove 2012. Linguistic Human Rights. In: Peter M. Tiersma and Lawrence M. Solan eds. *The Oxford Handbook of Language and Law*. Oxford University Press. Oxford. 235–247. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199572120.013.0017
- Solchanyk, Roman 1985. Language Politics in the Ukraine. In: *Sociolinguistic Perspectives on Soviet National Languages. Their Past, Present and Future*. Mouton de Gruyter. Berlin–New York–Amsterdam.
- Szamborovszkyné Nagy Ibolya 2021. A közoktatás szovjetesítése. In: Brenzovics László (főszerk.) 2021. *Kárpátalja története: Örökség és kihívások*. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola–RIK-U Kft. Beregszász–Ungvár. 521–528.
- Wigglesworth-Baker, Teresa 2018. Multilingual education reforms in Georgia in the post-Soviet period: discourses of ethnic minority integration. *Language Policy* 17(3): 285–306. <https://doi.org/10.1007/s10993-016-9426-y>
- Wojnowski, Zbigniew 2015. The Soviet people: national and supranational identities in the USSR after 1945. *Nationalities Papers* 43(1): 1–7.
- Wright, Sue 2016. Language policy, the nation and nationalism. In: Bernard Spolsky ed. *The Cambridge Handbook of Language Policy*. Cambridge University Press. New York. 59–78.
- Yekelchyk, Serhy 2015. The early 1960s as a cultural space: a microhistory of Ukraine's generation of cultural rebels. *Nationalities Papers* 43(1): 45–62.

A KÖTET SZERZŐI / AUTORI ČLANAKA /
AUTHORS OF THE BOOK

- BOCKOVAC TÍMEA** egyetemi docens (ESZÉKI JOSIP JURAJ STROSSMAYER TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR, GLOTTA NYELVI INTÉZET, HORVÁTORSZÁG; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- CSERNICKÓ ISTVÁN** akadémikus, rektor, egyetemi tanár (PANNON EGYETEM, II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁLTALJAI MAGYAR FŐISKOLA, HODINKA ANTAL NYELVÉSZETI KUTATÓKÖZPONT, UKRAJNA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- CSURMAN-PUSKÁS ANIKÓ KUTATÓ** (II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁLTALJAI MAGYAR FŐISKOLA, UKRAJNA)
- ĐELATOVIĆ SONJA** doktorandusz (EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR, GLOTTA NYELVI INTÉZET, HORVÁTORSZÁG; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA** főiskolai docens, elnök (II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁLTALJAI MAGYAR FŐISKOLA HODINKA ANTAL NYELVÉSZETI KUTATÓKÖZPONT, UKRAJNA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- KARMACSI ZOLTÁN** főiskolai docens (II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁLTALJAI MAGYAR FŐISKOLA, HODINKA ANTAL NYELVÉSZETI KUTATÓKÖZPONT, UKRAJNA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- KOC SIS KÁROLY** akadémikus, egyetemi tanár, intézeti igazgató, kutatóprofesszor (HUN-REN CSFK FÖLDRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET, MISKOLCI EGYETEM MŰSZAKI FÖLDTUDOMÁNYI KAR, FÖLDRAJZ-GEOINFORMATIKA INTÉZET)
- LANSTYÁK ISTVÁN** egyetemi tanár (COMENIUS EGYETEM, FÓRUM KISEBBSÉGKUTATÓ INTÉZET - GRAMMA NYELVI IRODA, SZLOVÁKIA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- LEHOCKI-SAMARDŽIĆ ANA** egyetemi tanár, elnök, titkár (ESZÉKI JOSIP JURAJ STROSSMAYER TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR, GLOTTA NYELVI INTÉZET, HORVÁTORSZÁG; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- MÁRKU ANITA** (ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM, HUN-REN NYELVTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT, II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁLTALJAI MAGYAR FŐISKOLA, UKRAJNA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- MÁTÉ RÉKA** (II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁLTALJAI MAGYAR FŐISKOLA, HODINKA ANTAL NYELVÉSZETI KUTATÓKÖZPONT, UKRAJNA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- MOLNÁR CSIKÓS LÁSZLÓ** egyetemi tanár (VERBI NYELVI IRODA, SZERBIA, TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)
- PÉNTEK JÁNOS** akadémikus, egyetemi tanár, elnök (BABEŞ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM BTK, SZABÓ T. ATTILA NYELVI INTÉZET, ROMÁNIA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)

SZOTÁK SZILVIA főiskolai docens, elnök (NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET, BUDAPESTI METROPOLITAN EGYETEM, IMRE SAMU NYELVI INTÉZET, AUSZTRIA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)

TOLCSVAI NAGY GÁBOR akadémikus, egyetemi tanár (NYITRAI KONSTANTIN FILOZÓFUS EGYETEM MAGYAR NYELV- ÉS IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET, SZLOVÁKIA; TERMINI MAGYAR NYELVI KUTATÓHÁLÓZAT)

TÓTH-OROSZ ENIKŐ kutató (II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA, HODINKA ANTAL NYELVÉSZETI KUTATÓKÖZPONT, UKRAJNA)